

מלקוים

שבועות וירטואלי
בבית אבי חי

איך שוצרים מגפה?

או: נסתובבה כל היום / עד אשר נמצא מקום | אמונה אלון

לרגל חג מתן תורה, ולרגל תקופתנו המיוחדת, נעיין בשני סיפורים תלמודיים מרתקים העוסקים במתן תורה ובעצירת מגפה. מן הסיפורים עולה מבט מחודש על החיים כמקום, ועל חייו של כל אדם כחתייה מתמדת למציאת מקומו שלו, המקום המיוחד המיועד רק לו.

בנוסף לשאלות שהלומדים יציעו בינם לבין עצמם, ננסה להשיב במהלך הלימוד על השאלות המופיעות בסוף דפי המקורות לשיעור זה.

1 ← סיפור ראשון

"ואמר רבי יהושע בן לוי [אמורא ארצישראלית. חי בראשית המאה השלישית. מגדולי הדרשנים וחכמי האגדה]:

בשעה שעלה משה למרום,

אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: "ריבונו של עולם, מה לילוד אישה בינינו?"

אמר להן: "לקבל תורה בא."

אמרו לפניו: "חמודה גנוזה, שגנוזה לך תשע מאות ושבעים וארבעה דורות קודם שנברא העולם,

אתה מבקש ליתנה לבשר ודם? מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו? ה' אֲדִינֵנוּ מֶה אֲדִיר

שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר תִּנְהַה הוֹדֵךְ עַל הַשָּׁמַיִם!" (תהלים ח)

אמר לו הקב"ה למשה: "החזר להן תשובה."

אמר לפניו: "ריבונו של עולם, מתיירא אני שמא ישרפוני בהבל שבפיהם."

אמר לו: "אֲחֻזָּז בְּכִיסָא כְּבוֹדִי וְחָזַר לְהֵן תְּשׁוּבָה..."

אמר לפניו: "ריבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה?"

- "אֲנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם" (שמות כ).

אמר להן: "למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם?"

שוב: "מה כתיב בה?"

- "לֹא יְהִי לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים" (שם).

- "בין עמים אתם שרויין, שעובדין עבודת גילולים?"

שוב: "מה כתיב בה?"

[ממשיך ומונה את שאר הדיברות: לא תחמוד, לא תגנוב, לא תרצח וכו']

- "קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם?"

מיד הודו לו [המלאכים] לקב"ה [הודו – מלשון הודאה על האמת], שנאמר: "ה' יְהוָה אֲדִינֵנוּ מֶה

אֲדִיר שְׁמֶךָ בְּכָל הָאָרֶץ" (תהלים ח), ואילו "תִּנְהַה הוֹדֵךְ עַל הַשָּׁמַיִם" לא כתיב [כלומר: באותו פרק

בתהלים חוזר אותו פסוק פעמיים: בפעם הראשונה – עם בקשה שהקב"ה ישאיר את תורתו

ואת הודו רק בשמיים, ובפעם השנייה – ללא בקשה זו].

מיד כל אחד ואחד (כל מלאך ומלאך) נעשה לו [למשה רבנו] אוהב, ומסר לו דבר שנאמר: "עֲלִיתָ

לְמָרוֹם שְׁבִיטָה שְׁבִי, לְקַחַת מִתְּנוּת בְּאָדָם" (תהלים סח). בשכר שקראוך "אדם", לקחת מתנות.

אף מלאך המוות מסר לו דבר, שנאמר: "וַיִּתֵּן אֶת הַקְּטֹרֶת וַיִּכְפֹּר עַל הָעָם", ואומר: "וַיַּעַמַד בֵּין

הַמֵּתִים וּבֵין הַחַיִּים וַתַּעֲצֵר הַמַּגְפָּה" (במדבר יז, בעקבות מחלוקת קורח ועדתו). אי לאו דאמר

ליה, מי הווה ידע [אם מלאך המוות לא אמר לו, מניין יכול היה לדעת?]

(בבלי שבת כח, ע"ב)

~ עד כאן דברי רבי יהושע בן לוי על המפגש בין מלאך המוות למשה רבנו. ~

~ נמשיך אל סיפור המפגש בין מלאך המוות לרבי יהושע בן לוי עצמו. ~

← 2 סיפור שני (מתורגם מארמית)

"רבי יהושע בן לוי היה נכרך בבעלי ראתן (= מצורעים, שמחלתם מידבקת ביותר וחכמים אחרים נהגו להתרחק מהם) ועוסק בתורה.
דרש: "אילת אהבים ויעלת חן" [משלי ה]: אם התורה מעלה חן על לומדיה, היא בוודאי גם מגינה עליהם.

כשהיה גוסס, אמרו [הקב"ה אמר] למלאך המוות: "לך עשה לו רצונו."
הלך מלאך המוות ונראה לו. אמר לו רבי יהושע: "הראה לי **מקומי!**"
אמר לו: "לחיים" [מקומך בחיי העולם הבא].
אמר לו ריב"ל: "תן לי סכינך, שמא אפחד ממך בדרך."
נתן לו.

כשהגיעו לשם, הרים אותו מלאך המוות והראה לו את **מקומו**.
קפץ ריב"ל [מעל למחיצה שבין החיים לבין החיים-שאחרי-החיים] ונפל **לצד השני**.
תפס מלאך המוות בקצה מעילו [דרש שריב"ל יחזוק, כי טרם המית אותו].
אמר ריב"ל: "אני נשבע שלא אבוא."
אמר הקב"ה: "אם הפר שבועה בעבר, יחזוק ואם לא, שבועתו תקפה."
אמר לו מלאך המוות: "השב לי את סכיני!"
לא נתן לו.

יצאה בת קול ואמרה: תן לו את הסכין, שהיא נצרכת לבריות [כלומר: העולם זקוק למוות].
נתן לו, בתנאי שמעתה ואילך ייטול נפשות הבריות מבלי להיראות בפניהם.
הכריז אליהו [הנביא]: "פנו **מקום לבן לוי!** פנו **מקום לבן לוי!**"
הלך ומצא את רבי שמעון בר יוחאי, שהיה יושב על שלושה עשר כיסאות מזהב טהור [דימוי סמלי, שניתן לכרשו על פי תורת הקבלה או על פי האסוציאציות שהוא מעלה בלומד].
אמר לו [רשב"י לרבי יהושע]: "אתה הוא בן לוי?"
אמר לו: "הן."

אמר לו: "נראתה הקשת מימך?"
אמר לו: "הן."

אמר לו: "אם כן, אין אתה בן לוי."

[הסבר: הקשת, שהיא אות ברית, מופיעה כדי להעיד שהבורא נאמן להבטחתו כי לא ישוב להחריב את העולם כמו בימי המבול. רשב"י יודע שבן לוי הוא צדיק גמור. וכל זמן שיש צדיק בדור, אין העולם צריך לקשת. שבשביל צדיק אחד העולם עומד (ואינו נחרב), שנאמר: 'וצדיק יסוד עולם' (משלי י, כה)].
ולא היה הדבר כן [רבי יהושע לא דייק בתשובתו לשאלת רשב"י]. הקשת אכן לא נראתה בימיו, אלא שלא רצה להחזיק טובה לעצמו.

(בבלי כתובות עז, ע"ב)

3 ← שאלות לעיון ולהעמקה:

1. אם "מלאך" פירושו שליח, ומלאכי השרת אינם אלא שליחיו של הקב"ה – בסיפור הראשון, מי מתלבט אם לתת את התורה ל"ילוד אישה"?
 2. ומי הוא בעצם מלאך המוות?
 3. מהי משמעותו של יסוד ההבדלה בתורה [בין אור לחושך, בין מים תחתונים למים עליונים, בין קודש לחול ועוד] ושל העמידה, בסיפורנו, "בין המתים ובין החיים"?
 4. במה זכה רבי יהושע בן לוי – לפי שני הסיפורים הנ"ל, ולפי דעתכם – להימנות בין התשעה שעל פי המדרש נכנסו לגן עדן בעודם בחיים?
 5. מדוע נחוצה סכינו של מלאך המוות לבריות?
- | מהי משמעות המילה "מקום", ומשמעותם של ציוני המקום, במילים **המודגשות באדום** בדפים אלה?